

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

Evtropii De Gestis Romanorvm Liber Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

EVTROPII DE GESTIS

ROMANORVM LIBER

QVINTVS.

BELLVM CYMBRICVM.

DVM bellum in Numidia contra Iugurtham geritur, Romani consules Marcus Manlius, & Quintus Cæpio, à Cymbris, & Theutonis, & Tigurinīs, & Ambrosibus, quæ erant Germanorum & Gallorum gentes, uicti sunt iuxta flumen Rhodanum: & ingenti internitione attriti, etiam castra sua, & magnam partem exercitus perdidērunt. Timor Romæ grandis fuit, quantum uix Hannibalis tempore Punicis bellis, ne iterum Galli Romam uenirent. Ergo Marius post uictoriam Iugurthinam secundo COS. est factus, bellumq; ei contra Cymbros & Theutonas decretum est. Tertio quoq; ei & quarto delatus est consulatus, quia bellum Cymbricum protrahebatur. Sed in quarto consulatu, collegam habuit Quintum Lutatium Catulum. Cum Cymbris itaq; conflixit, ex duobus prælijs. CCC. millia hostium cecidit. XXX. millia cepit, & ducem eorum Theutoniodum: propter quod meritum, absens COS. est factus. Interea Cymbrī & Theutones, quorum copia adhuc infinita erat, ad Italiam transierunt. Iterum à Caio Mario, & Quinto Catulo cōtra eos dimicatum est: sed à Catuli parte feliciter. Nam eo prælio, quod simul ambo gesserunt, CXL. millia, aut in pugna aut fuga cæsa sunt. XL. millia capta. Romani milites ex utroq; exercitu. CCC. perierunt. Triā & triginta Cymbris signa sublata sunt: ex his exercitus Marij duo reportauit, Catuli exercitus. XXXI. Sed ab eorum mulieribus grauiorem penè quàm ab ipsis uiris pugnam Romani experti sunt: hæc etenim plaustris in modum castrorum depositis, ipsæ desuper propugnantes diu. obstiterunt Romanis. Sed cum ab eis ipsæ nouo cædis genere terrentur: abscis enī cum crine ceruicibus, inhonesto satis uulnere turpes relinquebantur: ferrum, quod in hostes sumpserant: in se, suosq; uerterunt. Namq; aliæ cōcursu mutuo iugulatæ, aliæ apprehensis inuicem faciebus strangulatæ: aliæ funibus ad sua colla ligatis, equorum cruribus protractæ, interierunt: aliæ laqueo de subiectis plaustrorū temonibus pependerunt. quædam, dum se suspenderet, duos filios tractis per colla eorum laqueis, ad suos pedes uinxit, ita his duobus prælijs. CCCXL. millia Gallorum occisa. CXL. millia capta sunt, absq; innumera multitudine mulierum, quæ furore scæmineo se suosq; paruulos necauerūt. Is belli finis fuit, triumphus utrique decretus est.

T 3 Bellum

BELLVM SOCIALE.

SEXTO Iulio Cæsare, & Lucio Martio Philippo Coss. sexcentesimo quinquagesimo anno ab urbe condita, cum propè omnia alia bella cessarent: in Italia grauißimum bellum Picentes, Marfi, Peligniç; mouerunt. Qui cum annis numerosis populo Romano obedirèt, tum libertatem sibi æquam asserere ceperunt. perniciosum admodù hoc bellum fuit. Rutilius Coss. in eo occisus est, Cepio nobilis iuuenis, & Portius Cato alius Coss. Duces autè aduersus Romanos Picentibus & Marfis, fuerunt Titus Vietius, Hierus Asianus, Titus Legennius, Aulus Cluentius. A Romanis contra eos bene pugnatù est: a Caio Mario, qui sexies Coss. fuerat, & à Cn. Pompeio: maxime tamen à Lucio Cornelio Sylla, qui inter alia egregia facta, ita Cluentium hostium ducem cum magnis copijs fudit, ut ex suis nec unum amitteret. Quadriennio cum graui tamen calamitate hoc bellum tractum est. Quinto demum anno, finem accepit per Lucium Cornelium Syllam cõsulem: cum antea in eodem bello ipse multa strenue prætor gessisset. In tempore ipso dira prodigia uisa sunt. Nam sub ortu solis globus igneus à regione septentrionis, cum maximo cali fragore emicuit. Apud Aretinos in conuiuio cruor è panibus quasi à uulneribus corporum fluxit. Per septem continuos dies, grando lapidum, mixtis etiam testarum fragmētis, terram latissime uerberauit. In Samnitibus è uastissimo terræ hiatu flamma prorupit: & usq; in cælum extendi uisa est. Tum etiam omnium generum animalia quæ inter homines uiuere solita erant, relictis stabulis, pascuisç; cum balatu, hinnitu, mugituç; miserabili, ad syluas, montesç; fugerunt. canes quoq; quorum natura est extra homines esse nõ posse, lachrymosis ululatus uagi, luporum ritu oberrauerunt. Nec mora post grauiã hæc prodigia ciuilia bella secuta sunt. Apud Iudæos ea tempestate primus Aristobolus rex pariter & pontifex, diadematis sumpsit insigne.

BELLVM CIVILE, MARIANVM,
ET MITHRIDATICVM.

ANNO urbis conditæ sexcentesimo sexagesimosecundo, primù Romæ bellum ciuile commotum est, Eodem anno etiam Mithridaticum. Causam bello ciuili Caius Marius sexies Coss. dedit. Nam cum Sylla Coss. contra Mithridatem gesturus bellum, qui Asiam & Achaiam occupauerat, mitteretur: Isç; exercitum in Campania paulisper teneret, ut belli socialis, de quo diximus, quod intra Italiam gestum fuerat, reliquiæ tollerentur: Marius affecta uit, ut ipse ad bellum Mithridaticum mitteretur. Quare Sylla commotus cum exercitu ad urbem uenit. Illic contra Marium & Sulpitium dimicauit: primus urbem armatus ingressus est: Sulpitiũ interfecit: Mariũ fugauit: atq; ita Coss. ordinatis

ordinatis in futurum annum Cn. Octauio, & Cornelio Cinna ad Asiam profectus est. Mithridates, qui Ponti REX erat, atq; Armeniam minorem, & totum Ponticum mare in circuitu in Bosphoro tenebat: primo Nicomedem amicum populi Romani Bithynia uoluit expellere: Senatusq; mandauit, bellum se ei propter iniurias, quas passus fuerat, illaturum. A Senatu responsum est Mithridati, si id faceret, quod bellum à Romanis & ipse pateretur. Quare iratus Cappadociam statim occupauit: & ex ea Ariobarzanem regem & amicum populi Romani fugauit. Mox etiam Bithyniam inuasit, & Paphlagoniam, pulsus ex ea regibus amicis populi Romani Pylemene & Nicomede: inde & Ephesum contendit: & per omnem Asiam literas misit, ut ubicunq; inuenti essent ciues Romani, uno die occiderent. Interea etiam Methone ciuitas Achaiae ab Aristone Atheniensi Mithridati tradita est. Miserat enim iam ad Achaiam Mithridates Archelaum ducem suum cum C. XX. millibus equitum, ac peditem: per quem etiam reliqua Graecia occupata est. Sylla Archelaum apud Pyraeum non longe ab Athenis obsedit, ipsamq; urbem cepit. Postea commisso praelio contra Archelaum, ita eum cecidit, ut ex XX millibus uix decem Archelao superessent: Ex Syllae exercitu quatuordecim tantum homines interficerentur. Hac pugna cognita, Mithridates LXX. millia electissima ex Asia Archelao misit: contra quem Sylla iterum commisit. Primo praelio XX millia hostium interfecta sunt, & filius Archelai Diogenes. Secundo omnes Mithridatis copiae extinctae sunt. Archelaus ipse triduo nudus in paludibus latuit. Hac re audita, Mithridates cum Sylla de pace agere coepit. Interim Sylla etiam Dardanos, Scordiscos, Dalmatas & Mcesos, partim uicit: alios in fidem accepit. Sed cum legati à rege Mithridate, qui pacem petebant, uenissent: non aliter se daturum esse Sylla respondit: nisi rex relictis his quae occupauerat, ad regnum suum redisset. Postmodum ad colloquium ambo uenerunt. Pax inter eos ordinata est, ut Sylla ad bellum ciuile festinans, à tergo periculum non haberet. Nam dum Sylla in Achaia & Asia Mithridatem uicit, Marius qui fugatus erat, & Cornelius Cinna unus ex COSS. bellum in Italia repararunt. Et ingressi urbem Romam, nobilissimos ex Senatu, & consulares uiros interfecerunt: multos proscripserunt. & ipsius Syllae domo euerfa, filios & uxorem ad fugam compulerunt. Vniuersus reliquus Senatus ex urbe fugiens, ad Syllam in Graeciam uenit, orans ut patriae subueniret. Ille in Italiam tunc traiecit, bellum ciuile gesturus aduersus Norbanum & Scipionem COSS. Et primo praelio contra Norbanum dimicauit non longe à Capua, tum VI. millia cecidit. VI millia cepit: uiginti & quatuor suorum amisit. Inde etiam ad Scipionem se couertit, & ante praelium totum eius exercitum sine sanguine in deditioem accepit. Sed cum Romae mutati COSS. essent, Marius Marij filius ac Papirius Carbo consulum accepissent: Sylla contra Marium iuniorem dimicauit: & quindecim millibus eius occisis CCCC de suis perdidit. Sylla deinde cum Campanio Samnitum duce ex reliquis copijs ad portam Collinam signa contulit. LXXX millia hominum occidit. Mox etiam urbem ingressus, tria millia hominum con-

T 4 tra fidem

tra fidem datam inermes peremit. Cumq; magna crudelitate aduersus fontes, infontesq; fauaret, Quintus Catulus palam Syllæ dixit: Cum quibus tandem uicturi sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus. Sylla dehinc Marium Gratidianum de caprili casa extractum uinciri iussit: ductumq; trans Tyberim, oculis effossis, membris minutatim fractis, uel exectis trucidari. Marium Marij filium Præneste persecutus obsedit: & ad mortem compulit. Rursum pugnam grauissimam habuit contra Lamponium, & Carinatem duces partis marianæ ad portam Collinam. LXXX millia hostium in eo prælio contra Syllam fuisse dicuntur, duodecim millia se Syllæ dederunt. ceteri in acie, in castris, in fuga, infatiabili ira uictoris cõsumpti sunt. Cn. quoq; Carbo COS. alter ab Arimino in Siciliam fugit: & ibi per Cneum Pompeium interfectus est: quem adolescentem Sylla annos unum & uiginti natum, cognita eius industria, tantis exercitibus præfecerat, ut secundus Sylla haberetur. Occiso ergo Carbone, Siciliam Pompeius recepit: transgressus inde ad Africam, Domitiũ marianæ partis ducem, & Hiarbam regem Mauritaniam, qui Domitio auxilium ferebat, occidit. Post hæc Sylla de Mithridate ingenti gloria triumphauit. Cneus etiam Pompeius, quod nulli Romanorum tributum erat, quartum & uigesimum annum agens, de Africa triumphauit. Hunc finem habuerunt duo bella funestissima, Italicũ, quod sociale dictum est, & ciuile: quæ ambo tractata sunt per annos decem. Consumpserunt autem ultra centum quinquaginta millia hominum, uiros consulares XXIII. prætores VII. ædilitios LX. senatores ferè CCC. Post hæc tamen Sylla mortuo, Lepidus marianæ partis, aduersus Catulum Syllanum ducem consurgens, bellum reparauit. bis tunc acie certatum est. Plurimi Romanorum extincti. Albanorum ciuitas, pro eo quod illuc Scipio Lepidi filius cõfugisset, expugnata & capta est. Brutus in Cisalpinam Galliam fugiens, apud Regium interfectus est. Hoc tempore Hierosolymis Alexandra uxor Alexandri regnabat: ex cuius ætate, Iudæos rerum confusio, & uariæ dades oppressere.

EVTROPII DE GESTIS

ROMANORVM LIBER

S E X T V S.

MARCO Aemilio Lepido, Quinto Catulo COS. Cum Sylla Remp. composuisset, bella noua exarserunt. Vnum in Hispania, aliud in Pamphilia & Sicilia, Tertium in Macedonia, Quartum in Dalmatia. Nam Sertorius, qui partium marianarum fuerat, timens fortunam eorũ qui interempti erant, ad bellum commouit Hispanias. Missi sunt contra eum duces Quintus Cecilius Metellus, filius eius qui Iugurtham regem uicit: & Lucius